

3.10.2024

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: O 25/2024 vp Ajankohtaista valtioneuostoista ja teollisuuspolitiikasta

Kiitän mahdollisuudesta tulla kuulluksi otsikon aiheesta Teknologiateollisuuden edustajana ja teollisuuspolitiikkastrategiatyön ohjausryhmän varapuheenjohtajana. Alla olevat ehdotukset perustuvat strategiatyöryhmän työhön sekä Teknologiateollisuus ry:n hallituksen, yrittäjävaliokunnan, työryhmien ja aluejohtokuntien näkemyksiin.

Teknologiateollisuuden yritykset tekevät puolet Suomen tavara- ja palveluviennistä ja noin 2/3 kaikista yksityisen sektorin tutkimus- ja kehitysinvestoinneista. Teknologiateollisuus työllistää suoraan 340000 työntekijää ja välilliset työpaikat huomioiden joka neljännen työntekijän Suomessa. Toivomme, että yritystemme näkemykset auttavat Suomea palaamaan kestäväen kasvun tielle.

Suomea teollisuuden toimintaympäristönä on parannettava merkittävästi, jotta suomalaiset ja kansainväliset yritykset päättävät jatkossa investoida enemmän Suomeen ja kasvaa Suomessa. Valtion on välttämätöntä toteuttaa politiikkatoimenpiteitä, joilla Suomen houkuttelevuutta parannetaan. Lisäksi on kyettävä vastaamaan kansainväliseen valtioneuostoilpailuun. Teollisuuspolitiikkastrategian valmistelussa on tunnistettu joukko mahdollisia toimenpiteitä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Olemme arvioineet nämä toimenpiteet ja kuvailen tässä niistä yritystemme mielestä tärkeimmät.

1. Työhön johtavan maahanmuuton helpottaminen

Pula osaavasta työvoimasta nousee ongelmaksi kaikissa teollisuuspolitiikan teemoissa, esimerkiksi uusien tuotannollisten investointien ja palvelutarjoaman kasvattamisen esteenä, T&K-panostusten lisäämisen pullonkaulana, digitalisaation, tekoölyn hyödyntämisen ja korkeamman arvonlisän tuotannon hidastajana, ja pk-yritysten kansainvälistymisen jarruna. Kiteytettynä: yritykset pitävät osaajapulaa suurimpana kasvun esteenä.

Kantasuomalainen väestö ikääntyy, eivätkä kotimaiset ikäluokat riitä paikkaamaan osaajapulaa. Suomen väestönkasvu perustuu yksinomaan positiiviseen nettomaahanmuuttoon. Huoltosuhteen palauttaminen 50 huollettavaan sataa työkäistä kohti vuoteen 2050 mennessä edellyttää arviolta 44000 työkäisen vuosittaista maahanmuuttoa. ETLAn arvion mukaan se lisää työpanosta 40 prosentilla vuoteen 2070 mennessä ja laskee valtion velkaa suhteessa BKT:en 40 prosenttiyksikköä vuosisadan vaihteeseen mennessä.

Keskeisiä tarvittavia toimenpiteitä ovat:

- Kansainvälisten osaajien aktiivinen houkuttelu valituista EU:n ulkopuolisista kohdemaista, ensimmäisenä askeleena keskeytetyn Virtual Finland-hankkeen loppuunsaattaminen. Välittömänä toimenpiteenä tulee mahdollistaa Suomeen

tulevien työntekijöiden digitaalinen etätunnistautuminen veronumeron ym. vaadittavien tietojen hankkimiseksi.

- Ulkomaisten opiskelijoiden törmäyttäminen suomalaisiin yrityksiin harjoitustöiden ja harjoittelupaikkojen muodossa, ja yritysten valmiuksien parantaminen ensimmäisen ulkomaisen työntekijän palkkaamiseen.
- Työhön johtavan maahanmuuton mahdollistaminen erityisosaajille. Työpaikan hakeminen Suomesta ei onnistu ulkomailta käsin, vaan Suomeen haluaville erityisosaajille tulee antaa mahdollisuus tulla Suomeen hakemaan työpaikkaa.
- Ulkomaisten osaajien kotouttamiseen panostaminen kunnissa sekä englanninkieliset koulutuspolut, tehokas kotimaisten kielten opetus ja puolisoiden työllistäminen.
- Suomessa asuvien ja työskentelevien ulkomaalaisten maastapoistumissääntelyn kohtuullistaminen työttömyystilanteessa.
- Ulkomailla suoritettujen tutkintojen nopea ja kattava hyväksyminen.

2. Kohdennetut investointikannustimet teollisille korkean jalostusarvon investoinneille, painopisteenä puhtaan siirtymän investoinnit.

Maailmantalous on voimakkaassa murroksessa, johon vaikuttavat kasvavat kauppa- ja geopoliittiset jännitteet ja kilpailu, digitaalisen talouden erittäin nopea kasvu, kamppailu teknologiajohtajuudesta ja toisaalta kriittisistä raaka-aineista, sekä ilmastonmuutos ja sen torjunta. Suomalaiset yritykset kehittävät huippuluokan teknologiaa, tuotteita ja palveluja kestäväen kehityksen vauhdittamiseksi, mutta joutuvat kamppailemaan markkinoista kansallisia valtiontukia vastaanottavien eurooppalaisten, kiinalaisten ja amerikkalaisten yritysten kanssa. Epäterveestä kilpailuasetelmasta tulisi päästä nopeasti eroon, mutta tilanne ei nykytiedon valossa näytä muuttuvan seuraavien viiden vuoden aikana. Valtion on kyettävä toteuttamaan seuraavia toimenpiteitä Suomeen kohdistuvien investointien lisäämiseksi:

- Jatketaan nyt notifioitavana olevaa puhtaan siirtymän investointien jälkikäteistä verotukea myös vuoden 2025 jälkeen, koska EU:n valtiontukipolkeukset tulevat jatkumaan.
- Ohjataan hallitusohjelmassa mainittu investointiryhki toimimaan proaktiivisesti. Sen tulee etsiä ja identifioida kansainvälisiä yrityksiä, joiden halutaan investoivan Suomeen ja tarjota näille korkealaatuinen viranomaistuki esimerkiksi maanhankintaan, luvitukseen, kaavoitukseen, liikenneyhteyksiin, energian saantiin sekä työntekijöiden rekrytointiin ja koulutukseen. Työtä tulee johtaa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyössä.
- Tuetaan synergisten, kiertotaloutta vauhdittavien teollisten keskittymien syntymistä Suomeen muodostamalla valmiiksi kaavoitettuja ja luvitettuja teollisuuspuistoja. Tehdään niistä tarvittaessa erityistalousalueita, jotka houkuttelevat kestäviä korkean teknologian investointeja.
- Tehdään datateollisuudesta uusi vahva teollisuudenala Suomeen moninkertaistamalla vihreiden datakeskusten määrä, hyödyntämällä hukkalämpö teollisissa prosesseissa ja lämmityksessä, sekä houkuttelemalla kv. toimijoiden energiatehokkaiden datakeskusten tutkimus- ja innovaatiotoimintaa laajassa mittakaavassa Suomeen.
- Lisätään hiilivapaan energian säävarmaa tuotantoa ja vahvistetaan sähkön ja vedyn siirtoinfraa Suomessa. Vetytaloudessa tähdätään korkean jalostusarvon

investointeihin ja teknologian kehittämiseen. Tuetaan puhdasta energiaa hyödyntävän korkean jalostusarvon tuotannon investointeja Suomeen.

- Ei viedä bulkkia. Esimerkiksi vihreän sähkön ja vedyn vienti Suomesta Eurooppaan ei palvele työllisyyden eikä kotimaisen arvonlisän kasvattamistavoitteita, päinvastoin se vie Suomelta kilpailuedun puhtaan siirtymän teollisista investoinneista kilpailtaessa.
- Mahdollistetaan kotimaisten teknologisten vahvuuksien, kuten tietoliikenneyhteyksien, puolijohteiden, tekoälyn ja kvanttilaskennan, kasvu panostamalla T&K-toimintaan, investointien houkutteluun ja osaajien saatavuuteen kansallisiin strategioihin perustuen. Huolehditaan siitä, että EU:n lisääntyvät panostukset taloudelliseen turvallisuuteen tukevat näiden kriittisten teknologiasektorien kehitystä Suomessa.

3. Koulutuksen ja elinikäisen oppimisen vahvistaminen ja joustavat opintopolut

Nuorena opiskeltu ammatti ei kannata koko työuraa. Uusi teknologia, digitalisaatio ja tekoäly muuttavat nopeasti osaajatarpeita ja edellyttävät meiltä kaikilta jatkuvaa uuden oppimista. Osaamistasovaatimukset kasvavat. Yliopistot, ammattikorkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset tulee valjastaa merkittävästi nykyistä tehokkaammin jatkuvan oppimisen alustoiksi:

- Korkeakoulutettujen osuus nuorista aikuisista tulee nostaa nykyistä 50 % tavoitetasoa korkeammalle, jotta korkeakoulutetun työvoiman määrä ei käänny laskuun.
- Kaikkiin oppilaitoksiin tulee muodostaa tutkintoja pienempiä opintokokonaisuuksia elinikäisen oppimisen mahdollistamiseksi. Kaikkien hyötyjien eli yhteiskunnan, yritysten ja yksilöiden tulee osallistua toiminnan rahoitukseen. Kokonaisuuksien suunnittelun tulee perustua ennakoititietoon ja tiiviiseen yhteistyöhön yritysten kanssa.
- Koulutustarpeiden ennakoitintia tulee tehostaa datapohjaisen ennakkoinnin ja tiiviin yritysten kanssa käytävän vuoropuhelun avulla.

4. TKI-toiminnan lisärahoituksen kohdistaminen yritysvetoiseen tutkimukseen

Parlamentaarinen työryhmä sääti viime hallituskaudella lain julkisten T&K-panostusten kasvattamisesta v. 2030 mennessä neljään prosenttiin BKT:sta. Julkisen sektorin osuus on kolmannes ja yritysten kaksi kolmasosaa rahoituksesta. Tarkoitus on lisätä korkean lisäarvon tuotteiden ja palvelujen kehittämistä Suomessa ja luoda uutta kilpailukykyistä vientiä. Julkisten lisäpanostusten tulee vivuttaa mahdollisimman tehokkaasti yksityisiä lisäinvestointeja, jotta 4% taso saavutetaan. Tutkimusta tulee tehdä nykyistä enemmän yritysvetoisesti, jotta varmistetaan tutkimustulosten hyödyntäminen ja skaalautuminen uudeksi liiketoiminnaksi.

- Suunnataan T&K-toiminnan lisärahoitus yritysvetoiseen tutkimukseen. Näin saavutetaan paras vipuvaikutus yritysten omiin T&K-lisäinvestointeihin ja varmistetaan tutkimustulosten jalostuminen uusiksi tuotteiksi, palveluiksi ja vienniksi.
- Tuetaan korkean riskin disruptiivisia tutkimus- ja kehityshankkeita korkeammalla tukiprosentilla.

- Yliopisto-yritys-yhteistutkimukseen kannustamiseksi yliopistojen tutkimusrahoituksesta nykyistä suurempi osa sidotaan tutkimusyhteistyöhön yritysten kanssa.
- Yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteiskäyttöiseen tutkimusinfraan investoidaan ja sen käyttöä yritysten tutkimushankkeissa mahdollistetaan nykyistä tehokkaammin.
- Investoidaan uusia liiketoimintamalleja mahdollistavaan ja tuottavuutta parantavaan tekoälytutkimukseen, -kehitykseen ja käyttöönottoon.
- Luodaan instrumentti tutkimustulosten tuotteistamisen ja kaupallistamisen varmistamiseksi.
- Hyödynnetään EU:n TKI-instrumentteja täysipainotteisesti ja luodaan BF:n ja yritysten yhteinen konsortiotyönrkki, joka neuvoo yrityksiä ja auttaa kokoamaan voittavia konsortioita EU:n T&K-hakuihin.

5. Kasvun ja kansainvälistymisen rahoitus

Suomi tarvitsee lisää vientiyrityksiä vahvistamaan kansantalouden kasvua. Erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten auttaminen skaalautumisessa, kansainvälistymisessä ja viennin rahoitus tulee saattaa verrokkimaiden tasolle. Julkisten rahoitustoimijoiden toimintaa tulee saada ketterämmäksi ja vauhdittaa yksityisen pääoman sijoituksia Suomeen mm. ottamalla maakuvatyö osaksi teollisuuspolitiikkaa.

- Viedään Finnveran lainsäädäntöuudistus ripeästi maaliin huomioiden yritysten kommentit valvonnasta, vastuista, viejien yhdenvertaisesta kohtelusta ja riskien jakamisesta, sekä korostetaan vahvemmin Finnveran vienninedistämistehtävää.
- Kevennetään pk-yrityksille kohdistuvaa pankkisääntelyä.
- Lisätään TESI-konsernin salkkuun vastaavat lainainstrumentit, jotka olivat lakkautetun Ilmastorahaston salkussa.
- Luodaan pysyvät rahoitusinstrumentit pilotti- ja demonstraatiovaiheen teollisten hankkeiden rahoitukseen.
- Lisätään julkisten rahoittajien ja yksityisten VC-tahojen yhteistyötä isojen kotimaisten kasvurahastojen synnyttämiseksi.

6. Fyysisen ja digitaalisen infrastruktuurin vahvistaminen

Yhteiskunta vaatii toimiakseen infrastruktuurin, joka on aina toimintakykyinen ja tuo kilpailuetua yrityksille. Talous rakentuu kasvavissa määrin datan ja sen hyödyntämisen varaan. Jos data ei liiku ja jalostu, jäävät siitä saatavat hyödyt saavuttamatta. Siksi on varmistettava, että yhteiskunnan pehmeä digitaalinen infrastruktuuri eli datan jakamisen puitteet ovat kunnossa. Digitaalisten riskien hallitsemiseksi tarvitaan vahva kyberturvallisuusteollisuus, joka tuottaa yhteiskunnan digitaalisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden edellyttämät tuotteet, palvelut ja ratkaisut.

- Liikenne- ja logistiikkajärjestelmän tulee toimia yrityksille mahdollisimman kustannustehokkaasti, koska pitkät kuljetusmatkat Suomesta markkinoille heikentävät joka tapauksessa Suomessa toimivien yritysten kilpailukykyä.
- Rakennetaan Euroopan parhaat sähkön ja vedyn kansalliset siirtoverkot, jotka houkuttelevat teollisia investointeja Suomeen.
- Tuetaan modernien digitaalisen riskienhallinnan keinojen käyttöönottoa yrityksissä ja vahvistetaan kyberturvallisuusalan kilpailukykyä hyödyntämällä EU-

rahoitusta. Toteutetaan hallitusohjelmassa linjatut toimet hankkimalla Suomeen kvanttiaikakauden salausteknologiakyvykkyys (AQUA-status).

- Kehitetään yritysvetoisesti ja TEM:n Datatalouden kasvuohjelman edesauttamana datan jakamisen mahdollistavia data-avaruuksia (vrt. Data Spaces Alliance Finland), digitaalisia tuotepasseja ja muita kilpailukykyä edistäviä teollisen datan ratkaisuja. Huomioidaan EU:n uuden dataregulaation vaikutukset kotimaiseen teollisuuteen

7. Suomen teollisuuspolitiikka osana EU:n teollisuus- ja valtiontukipolitiikan kehitystä

EU:n uusia suuntaviivoja valmistellaan parhaillaan, ja niihin vaikuttavat jo julkaistut Enrico Lettan ja Mario Draghin selvitykset, sekä pian julkaistava presidentti Niinistön turvallisuutta käsittelevä selvitys. Eurooppa on jäänyt jälkeen Aasiasta ja Yhdysvalloista kaikessa paitsi sääntelyn määrässä. Kilpailukyvyyn parantamiseksi on ehdotettu lukuisia toimia, joista tässä muutamia nostoja.

- Tutkimustoiminnasta on saatava enemmän tuloksia. Euroopassa syntyy kolmasosa maailman tutkimusjulkaisuista mutta vain kymmenesosa niistä syntyvistä uusista liiketoiminnoista. Draghi ehdottaa enemmän panostuksia perustutkimukseen ja startup/scaleup-toimintaan, mutta se ei ratkaise olemassa olevan teollisuuden uudistumisen haastetta, joka määrittelee Euroopan kilpailukyvyyn seuraavien 10-20 vuoden aikana. Siksi EU:n tutkimusrahoitusta tulee seuraavassa puiteohjelmassa kohdistaa enemmän yritysvetoiseen tutkimukseen, kuten Suomessa on jo tehty veturiyrittäjäohjelman kautta. Yritysvetoinen tutkimus muuttuu uudeksi liiketoiminnaksi ja parantaa kilpailukykyä nopeammin ja varmemmin kuin yliopistovetoinen perustutkimus.
- Euroopan ylisääntelyä on purettava, myös komissio tunnustaa sen. "Sääntelyn supervalta"-ajattelu ei ole tuonut Euroopalle kilpailuetua, päinvastoin eurooppalaiset yritykset investoivat Euroopan ulkopuolelle ylisääntelyn, byrokratian ja ylimoitettujen raportoinnin välttämiseksi.
- EU:n digitaalista sisämarkkinaa ei ole vielä kukaan olemassa, minkä johdosta digitaaliset kasvuyritykset yleisimmin ostetaan Yhdysvaltoihin tai Kiinaan ja ne kasvavat siellä. Nyt digital single market on vihdoin saatava aikaan.
- Valtiontukikilpailu Euroopassa tulee jatkumaan lähivuodet, "koska Saksan teollisuus ei pärjää ilman tukia". Myös Suomen on varauduttava tähän ja kyettävä vastaamaan kilpailuun.
- Draghi ehdottaa energiaunionia ja uusia siirtoyhteyksiä Keski-Euroopan energiahintojen laskemiseksi. Tämä tarkoittaisi energian hinnan nousua Suomessa ja laskua muualla Euroopassa, eli suhteellisen kilpailuedun menetystä. Suomesta on vaarassa tulla Euroopan sisäinen siirtomaa, tämä kehitys on torjuttava.
- Hiilineutraaliustavoitteista pidetään EU:ssa kiinni, mutta Von der Leyenin suunnitelmissa (komissaarien tehtävänannot) ei tunnisteta digitalisaation ja avainteknologioiden ratkaisevaa merkitystä puhtaan siirtymän toteutuksessa. Suomen erinomainen varapj- ja komissaarisalkku auttaa viemään tätä viestiä Eurooppaan ja tukee suomalaisten puhtaan teknologian ratkaisujen vientiä.
- Euroopan omavaraisuutta erityisesti kriittisissä teknologioissa ja niiden raaka-aineissa halutaan kasvattaa ja riippuvuutta erityisesti Kiinasta vähentää. Suomi

- on Euroopan kärkeä kvanttiteknologiassa, tekoälyssä, puolijohdeosaamisessa ja tietoliikenneteknologiassa ja Suomessa on merkittävästi kriittisiä raaka-aineita. Näistä vahvuuksista pitää rakentaa uutta ison mittakaavan liiketoimintaa Suomeen.
- Euroopan tulisi Draghin mukaan investoida 800 mrd vuodessa uudistumiseen. Tämän rahan on tultava pääosin yksityiseltä sektorilta, EU:n komission koko budjetti on vain 165 mrd vuodessa ja kansallisiin valtiontukiin nojautuvat investoinnit on saatava loppumaan jossain aikataulussa. Yksityisten investointien suuntaaminen Eurooppaan edellyttää, että yritykset näkevät Euroopan muita maanosia kilpailukykyisempänä toimintaympäristönä. Siihen on pitkä matka. Uusi investointirahasto voi olla siihen yksi työkalu, mikäli rahoitus suunnataan pelkästään excellence-perustein, mutta mikään rahasto ei tule yksin riittämään Euroopan kilpailukykyhaasteen ratkaisemiseen.
 - 2020-luvun pysyväisluonteinen valtiontukikilpailu pakottaa myös Suomen huolehtimaan toimintaympäristönsä houkuttelevuudesta entistä laajemmalla keinovalikoimalla. Tarkkaan kohdennettujen kannustimien lisäksi voi olla tarpeen pohtia myös laajempia uudistuksia investointiympäristön houkuttelevuuden lisäämiseksi. Verotukselliset keinot on todettu vaikutuksiltaan tehokkaiksi kannustimiksi eikä niihin liity yritystukien haittapuolia. Esimerkiksi yhteisöveron lasku olisi suoraviivainen tapa vastata kiristyvään kilpailuun teollisista investoinneista.

Kunnioitavasti

Matti Mannonen
Johtaja, Uudistuva teollisuus
p. 040-5447047
matti.mannonen@teknologiateollisuus.fi